

Людина, що з неба впала

Леонід Полтава

Була велика війна. Тоді не співали птахи, тільки вили бомби, і не плуг орав поле, а танки.

Німецькі загарбники везли потягом з України багато українських родин у Німеччину на примусову працю. По дорозі юнаки стрибали з вагонів і зникали у лісах. Вони йшли в українські повстанці, щоб бити ворогів України — німецьких і большевицьких зайд. Але старші люди з дітьми не могли втікати.

Так прибув той потяг аж у Берлін — німецьке столичне місто. Людей помістили в бараках, обгороджених колючим дротом, на передмісті Берліну, коло фабрики. Там вони працювали.

У тих бараках мешкали і діти — смуглявий кучерявий Василько і трошки старша, синьоока дівчинка Марія з мамою. Тяжко жилося дітям, але вони ще міцніше приятелювали і ділилися в нужді навіть шматочком хліба; часто згадували свою країну, коли разом починали ходити до школи.

Якось надвечір заревли тривожно сирени. Діти вже знали, що це американські, англійські, або канадійські літаки летять бомбардувати німецькі фабрики, які виробляють зброю для війська.

Разом з іншими людьми сховалася Марія з мамою в невеличкій землянці, Василько пішов з ними. Він не мав нікого рідного, бо большевики забрали і тата, і маму в Сибір, і тому мама Марії була і його мамою.

Щойно німецькі гармати почали стріляти в небо, як уже загриміли літаки, засвистали бомби, затряслася земля і було чути, як із гуркотом валяться високі фабричні будівлі. Діти дрижали від страху і плакали. Марійці було вже дев'ять років, вона не сміла боятися, бо тримала на руках маленьку сестричку, доки мама готувала їй молоко. Та Марійка мало не впустила сестрички, коли кілька великих бомб із жахливим скреготом влучило прямо в фабрику, що стояла біля табору. Дим і вогонь від вибуху залетів аж у землянку. Було тяжко дихати.

У Василька темні оченята аж блищали, так йому кортіло побачити бомбардування, коли саме валяться від бомб фабрики, і як тільки трохи затихла стрілянина, а літаки скидали бомби десь на іншу частину Берліну, Василько непомітно протиснувся наперед і глянув крайком ока за Двері землянки: замість високої фабрики лежала велетенська купа цегли і заліза.

— Дивіться! Дивіться! Летить! — голосно гукнув зненацька хлопчина. У відповідь тільки мати крикнула на Василька. Ніхто не йшов, бо боялися бомб. Тоді Василько відгорнув з чола назад кучеряве волоссячко і тільки видно було, як майнули його босі ноженята кудись у дим, до розбитої фабрики.

*

Що ж то летіло? Що побачив Василько?

То був легкоспад. Василько почув, як знизу із землі стріляли з кулемета раз, удруге, втретє.. . Легкоспад летів прямо на розбиту фабрику і був уже зовсім невисоко, — людину дуже добре було вже видно. Аж раптом кулі з кулемета влучили — легкоспад загорівся. Над самісінькими руїнами фабрики він спалахнув, і вже не легкоспад, а велика палаюча шовкова куля впала між каміння. Василько кинувся туди, — адже там є людина !

Хлопчина добре обпік босі ноги, перескакуючи через звалища гарячої цегли та покручених залізних кістяків.

Нарешті знайшов він те, що шукав: на скручених рейках догоряв завислий легкоспад, а кроків за п'ять від нього лежала людина в хутряному одязі, широко розкинувши закривавлені руки. Василько озирнувся — ніде ні душі — і метнувся до пораненого.

— Дядю, дядю, вставайте! .. Це я, не бійтеся, це я, Василько. ..

Поранений не рухався, тільки живі струмочки крові повільно збігали з обох його рук. Руки були оголені: кулі з німецького кулемета зірвали рукави хутряного комбінезону.

** *

Не минуло й півгодини, як скінчилася повітряна тривога. Канадійські літаки натовкли ні-

мецьких фабрик мов скла й відлетіли до Англії, де вони мали свій аеродром. Але один літак ніколи вже не повернувся до своїх друзів. Він упав на місто, влучений зенітними набоями. Це з нього встиг вискочити з легкоспадом тільки один молодий летун-пілот. Де той летун — про це знав тільки Василько.

Та хлопчина сам нічого не міг зарадити. Отож, коли його вірна приятелька Марійка була сама, Василько розповів їй свою таємницю. Її великі блакитні очі зробилися ще більшими.

Дівчинка була старшенька і вже знала, що робити; вхопила недопиту сестричкою пляшечку з молоком, шматок хліба і свою недільну білу хустину, розмальовану зозульками, — та майнула непомітно за Васильком.

Летун уже намагався вставати. Це помітив у півтемряві Василько і шепнув товарищі. Марійка схилилася над пораненим пілотом. Її зграбні маленькі руки забігали по хутрі, потім вона скинула шкіряну шапку, потягла до низу замок — і хутряна куртка розстебнулася.

— Васильку, це нічого... Він не поранений у серце.. .

Вона вклала в уста літуна шийку пляшки і, легенько порухуючи його головою, примовляла:

— Пийте, пийте...

І справді — він пив! Пив, не відкривши очей, так чудно, як малесенька сестричка, яка ще й не знає, що робить. Зненацька пілот здригнувся, поворухнувся рукою і зідхнув. Потому розплющив очі. Чи не бачив у темряві дітей, чи не знав, де він, бо заговорив щось швидко, незнаною для дітей мовою:

— Listen! Guns! Turn left! Radio! What's wrong with radio* ?

Потім поранений окинув оком дрібні, нахилені над ним постаті:

— You! Why are you here? Where am I? **

Вражені незрозумілою мовою, діти мовчали. Василько тремтливою рукою простяг пілотові хліб. Пілот посміхнувся і тяжко зідхнув він не

міг узяти хліба перебитими руками. Хлопчина знав кілька слів по-німецькому і запрошував:

— Брот. .. Ессен, ессен!

— Ессен из капут ***, — відказав поранений, пригадавши, що місто Ессен вже бомбардували. Він думав, що коло нього німецькі діти, і тому сказав слово "капут".

— Він не розуміє, Васильку, що ти говориш,

— озвалася тихо Марійка, перев'язуючи поранені руки пілота своєю хустиною. Сиві зозульки на хустині потемніли від крові.

— А як же говорити? — аж розсердився Василько.

І раптом пілот здригнувся увесь, піднявся на ліктях і радісно блиснув очима:

— Як ви говорите? По-українському?! Дівчинко, ти українка?

— Ми українці, нас тут багато.. . Нас німці вивезли, — прошепотіла дівчинка.

— І я також українець! — закричав радісно малий Василько. . . Він аж сів від здивування, почувши, що чоловік, який упав із неба — говорить по-їхньому.

— Я теж українець. Народжений у Канаді. Я пілот канадійської повітряної фльоти. Ми бомбардуємо німців, щоб і вас визволити. . . — Його обличчя скривилося з болю. Мусів замовкнути на хвилину.

— Діти, не говоріть нікому, що я тут!

— Ми прийшли вас сховати і дати їсти, — похапцем відповів Василько.

**

*

Від тієї хвилини не було на світі більших і щиріших друзів, як поранений канадійський пілот-українець і двоє українських дітей у чужому ворожому місті. . .

*

Щовечора мама дозволяла Марійці пити молоко, якого не допивала маленька сестричка.

Марійка тільки вдавала, що п'є молоко: вона — хоч як їй самій кортіло, — непомітно виносила молоко своєму дорослому другові — українському летунові. Дівчинка затямила прохання пілота і нікому не зраджувала таємниці. Уперше в житті вона говорила мамі неправду, дякуючи за молоко, але ця неправда не була лихою.

Одного разу мати таки помітила. Якраз хлопчина хотів вибігти з бараку з якимсь паперовим пакуночком, як вона запитала:

— А зачекайно-но, Васильку, що ти несеш?

Василько не міг не послухати, хоча й нерідної,

але такої гарної дорогої мами. Він схилив кучеряву голівку, розгублено підшморгнув носом і подав пакуночок. То була стара-престара, вся в латах, але чиста,

добре випрана сорочка. На запитання здивованої матері, де і для чого взяли діти сорочку, Марійка розповіла, що знайшла сорочку на смітнику, а треба її. . . треба для ... — і не сміла сказати.

— Мамо, а ти мене любиш? Ти нікому не скажеш? . .

— Шибеники! Що ж ви вже наробили?! — аж руками сплеснула мати.

Та коли Марійка все розповіла — тієї ночі пішла мати з дітьми на руїни фабрики.

Пілот почув чужі кроки і, швидко витягнувши револьвер з-під каменя, приготувався. Він нізачо не хотів потрапити живим у ворожі руки. Та до нього долетів шепіт Марії:

— Отут, наш український летун . . . — і в словах дівчинки чулася гордість.

За хвилину пілот міцно потискав лівою рукою, бо права ще не загоїлася, руку матері Марійки та Василька і заспокоював її, щоб не плакала.

— Як же ж не плакати, — схлипуючи, говорила мати. — Хоч ви і з Канади, а я полтавка, а все ж таки наш земляк.. .

При тому Василько урочисто подав пілотові пакунка. Таких подарунків він мав уже чимало: пілот хотів передягтися у цивільне вбрання і тоді він буде подібний до першого-ліпшого робітника з табору. Мати все ще дивувалася . . .

— А мені діти казали, що у вас обидві руки кулями пробиті. А ви ж ручкаєтеся...

— Уже пройшло. Ось вони — мої лікарі. Лівою володію цілком, а права заживе, доки Василько справжнім козаком стане. . . Тепер з нього вже неабиякий козак.

Василько був дуже гордий і щасливий за такі слова.

Потім пілот і мати говорили щось про папери-документи, про німців і мати додала:

— Добре ви їх з неба б'єте! Я страх, як боюся бомб, а як ви летите, дивлюся мов на янголів.

*

Минув ще якийсь час. Почалися осінні дні. Або дим від бомбардувань, або туман застилав вулиці Берліну та й усієї Німеччини. Пілот уже передайся цілком у цивільне вбрання, руки загоїлися, папери-документи принесла йому мати Марійки.

Тепер пілот дав подарунки дітям: Василькові свою летунську відзнаку, а Марії — відірваного від хутра теплого ковніра. Решту летунського одягу довелося спалити, щоб і знаку не осталося, що тут хтось перебував у руїнах фабрики.

— Нічого, мамо, не тільки не пропадемо, а ще й ворога бити будемо, — весело сказав пілот на прощання, міцно, міцно поцілував обох дітей і пішов у нічну пітьму. Ступив крок, повернувся і ще додав:

— Гарних дітей ви, мамо, виховали.. . Гарних дітей має наша Україна. Ростіть діти, великі, мужні і розумні!

Живе в Канаді і тепер відважний канадійський пілот-українець, і далі літає високо, у парі з птахами, у вільному синьому небі. І часто його літак перелітає над тим гарним будинком у Канаді, де тепер живуть з мамою Василько і Марійка — наші, колись малі, герої. Марійка вже сама стала мамою, а Василь закінчив університет і став журналістом. Він пише до англійських і до українських газет та журналів про Україну і її боротьбу за волю, писав уже і спогад про другу світову війну, про Берлін і про

людину, що з неба впала і знову в небо злинула.

Тисячі літаків пролітають щодня над Канадою. І в одному з них — канадійський пілот українського роду Роман Рибчук, так щасливо врятований у Берліні. Кожного року він приїздить відвідати дім своїх рятівників, привозить дарунки і цікаві книжечки для Марійчиних дітей, розповідає про далекі країни, де він літає. ..

** Слухай! Кулемети! Наліво! Радіо! Що сталося з радіо?*

*** Ви! Чому ви тут? Де я?*

**** Ессен — по-німецькому їсти. Також назва міста. Капут — кінець.*